

ΑΙΓΑΙΟ.edu

Αρ. φύλλου 15 • ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011

Επιτεύγματα Αριστείας του Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ,

ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ, ΑΓΩΓΗ, ΝΑΥΤΙΛΙΑ,

ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΣΧΕΔΙΑΣΗ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ,

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΔΙΑΤΡΟΦΗ, ΜΗΧΑΝΙΚΗ,

«Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνόμεν»
Ιλιάδα, Ζ 208

Η αρχαιολογική έρευνα του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών του Παν/μίου Αιγαίου και της ΚΒ' ΕΠΚΑ στην Κυμισάλα

Ένας αρχαίος δήμος της Ρόδου έρχεται στο φως

Περίπου 70 χιλιόμετρα νότια από την πόλη της Ρόδου (εικ. 1), σε μια πυκνά δασωμένη και ημιορεινή περιοχή, κείτονται τα κατάλοιπα του Δήμου των Κυμισαλέων. Ευρισκόμενος στη νότια εσχάτια της Καμιρίδος Χώρας και υπαγόμενος διοικητικά στην άλλοτε κραταιή Κάμιρο, ο Δήμος των Κυμισαλέων φαίνεται πως κατοικείτο τουλάχιστον από τον 7^ο αι. π.Χ., μέχρι και την Ύστερη Αρχαιότητα (4^{ος} - 6^{ος} αι. μ.Χ.).

Η έκταση που καταλαμβάνουν σήμερα οι αρχαιότητες, ξεπερνά τα 10.000 στρέμματα. Ο λόφος του Αγίου Φωκά αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα του Δήμου. Δεσπόζει στην περιοχή και φιλοξενεί στην κορυφή του την ακρόπολη των Κυμισαλέων, όπου σήμερα σώζονται εντυπωσιακά τμήματα τειχών (εικ. 2), καθώς και τα κατάλοιπα ενός μικρού ελληνιστικού ναού.

Με την ακρόπολη επικοινωνούν οπτικά οι επτά μέχρι σήμερα εντοπισμένες εγκαταστάσεις, που φαίνεται πως ανήκαν στο Δήμο των Κυμισαλέων: οι θέσεις Βασιλικά, Νάπες, Χάρακας, Γλυφάδα/Μονοσύρια (πιθανότατα το αρχαίο Μνασήριον που αναφέρει ο **Στράβωνας**, επίγειο των Κυμισαλέων), Στελιές, Μαρμαρούνια και Καμπάνες.

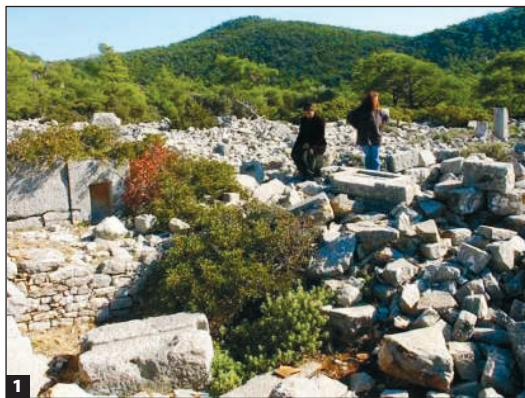
Δίπλα στους οικισμούς αναπτύσσονται νεκροταφεία, με σημαντικότερο την κεντρική νεκρόπολη, που καταλαμβάνει τους δυτικούς πρόποδες του Αγίου Φωκά και ολόκληρη την ανατολική και βόρεια πλαγιά του λόφου Κυμισάλα. Οι τάφοι είναι κατά κύριο λόγο λαξευμένοι στο φυσικό βράχο, έχουν ένα προθάλαμο ή δρόμο με σκαλοπάτια και έναν ή δύο ταφικούς θαλάμους, ενώ δεν λείπουν και τα υπέργεια ταφικά μνημεία και οι επιγραφές.

Από το 2006 στην περιοχή διεξάγεται συστηματική αρχαιολογική έρευνα από το Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου και την ΚΒ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, υπό τη διεύθυνση του γράφοντος και της αρχαιολόγου δρος. **Βασιλικής Πατσιαδά**, με σκοπό τον καθαρισμό των εμφανών υπέργειων μνημείων, τον εντοπισμό περισσότερων μνημείων και αρχαιολογικών θέσεων, τη συστηματική ανασκαφή των σημαντικότερων από αυτά και, μεσοπρόθεσμα, την ανάδειξη του χώρου. Τα τελευταία δύο χρόνια οργανώνεται επίσης εργαστήριο συντήρησης και κέντρο καταγραφής, ταξινόμησης και μελέτης του αρχαιολογικού υλικού, στον παλιό Αστυνομικό Σταθμό Μονολίθου (εικ. 3), που η τοπική αυτοδιοίκηση παραχώρησε στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών για τις ανάγκες της έρευνας.

Ο τόπος βέβαια δεν παρουσιάζει μόνο τεράστιο αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Οι αρχαιολογικές θέσεις του Δήμου των Κυμισαλέων βρίσκονται στο κέντρο της περιοχής «Ακραμίτης-Αρμενιστής-Ατάβυρος», η οποία έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Οικοτόπων «Natura 2000» (κωδικός GR 4210005), καθώς και τον της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας, του φυσικού κάλλους και του πυκνού δάσους πεύκης και κυπαρίσσου, συγκεντρώνει μοναδικά οικοσυστήματα άγριας πανίδας και χλωρίδας.

Αυτό το συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής, σε συνδυασμό με την ανάδειξη των αρχαιολογικών θέσεων και μνημείων, θα μπορούσε να οδηγήσει σύντομα στη δημιουργία ενός μοναδικού αρχαιολογικού-οικολογικού πάρκου, το οποίο θα διασφάλιζε τη φυσιογνωμία της περιοχής και θα οδηγούσε σε μια αειφορική και βιώσιμη ανάπτυξη την ημιορεινή περιοχή του Ακραμίτη.

Ήδη έχουν κατατεθεί προτάσεις για τη διαμόρφωση της περιοχής σε θεματικό (αρχαιολογικό και οικολογικό) πάρκο και για την ανάπτυξη αειφόρων δράσεων, με κεντρικό άξονα αφενός ένα εκτεταμένο υπαίθριο αρχαιολογικό μουσείο (που θα απαρτίζεται από διάφορες σημαντικές αρχαιολογικές θέσεις και μνημεία της περιοχής) και αφετέρου θέσεις περιβαλλοντικού και οικολογικού ενδιαφέροντος, που θα διασυνδέονται μεταξύ τους με περιπατητικά μονοπάτια. Προς την ίδια κατεύθυνση -την οργάνωση και διαχείριση αρχαιολογικού πάρκου στην Κυμισάλα- κινείται μια διδακτορική διατριβή που εκπο-

νείται στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, ενώ θέματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη με γνώμονα την περιοχή της Κυμισάλας, πραγματοποιήσαν δύο εργασίες που οδήγησαν στην απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδικότητας στο Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού.

Πέραν όμως του όποιου οφέλους μπορεί να έχει η αρχαιολογική έρευνα στην Κυμισάλα για την ακαδημαϊκή κοινότητα και την τοπική κοινωνία, γεγονός είναι ότι έχει έναν ιδιαίτερο εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες που συμμετέχουν (εικ. 4), αναλαμβάνουν ρόλους αρχαιολόγων, πάντα υπό την καθοδήγηση των διευθυντών της ανασκαφής ή έμπειρων επιστημονικών συνεργατών, με σκοπό μετά το πέρας μιας ερευνητικής περιόδου να έχουν αποκτήσει εμπειρίες που θα τους επιτρέπουν να αντιληφθούν επαρκώς το ρόλο, τη σημασία, αλλά και την τυπική διαδικασία μιας ανασκαφής, προσόντα απαραίτητα για τον κάθε εν δυνάμει αρχαιολόγο.

Επιπλέον, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών έχουν τη σπάνια τύχη να συμμετέχουν σε μια αρχαιολογική έρευνα η οποία διεξάγεται από κοινού με την ΚΒ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, γεγονός που έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς εμπλέκει στην εκπαιδευτική διαδικασία μέλη της τοπικής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, τα οποία έχουν μια πολύ πλούσια εμπειρία στο πεδίο, γνωρίζουν πολύ καλά την αρχαιολογία της Ρόδου και μπορούν να κινούνται και να επιλύουν προβλήματα πρακτικής και επιστημονικής φύσης με μεγάλη ευελιξία. Αυτό δίνει στους συμμετέχοντες/ουσες στην αρχαιολογική έρευνα της Κυμισάλας ένα δυναμικό πλεονέκτημα: τους εισάγει στον τρόπο δουλειάς και σκέψης του φορέα για τον οποίο προορίζονται να εργαστούν στο μέλλον. Πέραν της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, το Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών έχει συνάψει δύο ακόμη σημαντικές διατμηματικές συνεργασίες: με τη Σχολή Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και το Ινστιτούτο Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου «Nicolaus Copernicus», του Τοριού της Πολωνίας. Η ομάδα του Πολυτεχνείου, με επικεφαλής τον καθηγητή Φωτογραμμετρίας **Ανδρέα Γεωργόπουλο**, έχει αναλάβει την αποτύπωση με σύγχρονες φωτογραμμετρικές μεθόδους των αρχαιολογικών μνημείων της περιοχής. Η συναστροφή με τους τοπογράφους φοιτητές του Πολυτεχνείου

Αθηνών, η συνεργασία, η γνωριμία με νέες μεθόδους αποτύπωσης μνημείων, αλλά και οι κατά καιρούς διδασκαλίες που προσφέρονται στα μέλη της ανασκαφικής ομάδας από τους καθηγητές του Πολυτεχνείου, αποτελούν ένα ακόμη μεγάλο πλεονέκτημα για τους φοιτητές του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών. Από την άλλη, η ομάδα του Πανεπιστημίου της Πολωνίας, με επικεφαλής τον καθηγητή **Mariusz Mielczarek**, που συμμετέχει μέσω του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Κινητικότητας Φοιτητών και Διδασκόντων Erasmus, συνδράμει δυναμικά την ανασκαφική μας ομάδα, προσφέροντας μεγάλη βοήθεια, τόσο στον τομέα της ανασκαφής όσο και στο χώρο του εργαστηρίου. Επιπλέον, χάρη σε αυτήν τη συμμετοχή, έρχονται κοντά φοιτητές από δύο διαφορετικές χώρες, με διαφορετικές κουλτούρες και εντελώς διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα, οι οποίοι ανταλλάσσουν απόψεις και εμπειρίες, διευρύνοντας έτσι τους ορίζοντές τους.

Στη συνεχώς αυξανόμενη ερευνητική ομάδα του Πανεπιστημίου Αιγαίου, η οποία πλέον εργάζεται στην Κυμισάλα για πέντε συνεχή έτη, περισσότεροι από 100 αρχαιολόγοι και τοπογράφοι, επαγγελματίες και φοιτητές, έχουν εργαστεί ακούραστα, στην πλειοψηφία τους εθελοντικά και για πολύ περισσότερο χρόνο από τον ένα μήνα που διαρκεί η ανασκαφή, καθώς η ταξινόμηση, η μελέτη του υλικού και η εξαγωγή συμπερασμάτων είναι διαδικασίες που μας απασχολούν για ολόκληρο το υπόλοιπο του έτους. Σε όλους αυτούς απευθύνονται θερμές ευχαριστίες.

Ενημερωθείτε ειδικότερα για την αρχαιολογική έρευνα του Πανεπιστημίου Αιγαίου και της ΚΒ' ΕΠΚΑ στην Κυμισάλα και τις προοπτικές της:

<http://www.eulimene.eu/kymissala.php>,

<http://www.eulimene.eu/read.php>,

<http://www.facebook.com/pages/Archaeological-Research-in-Kymissala-Rhodes/110523398977961>

Μανόλης Ι. Στεφανάκης

Επίκουρος καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας και Νομισματικής Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών Πανεπιστήμιο Αιγαίου
stefanakis@rhodes.aegean.gr